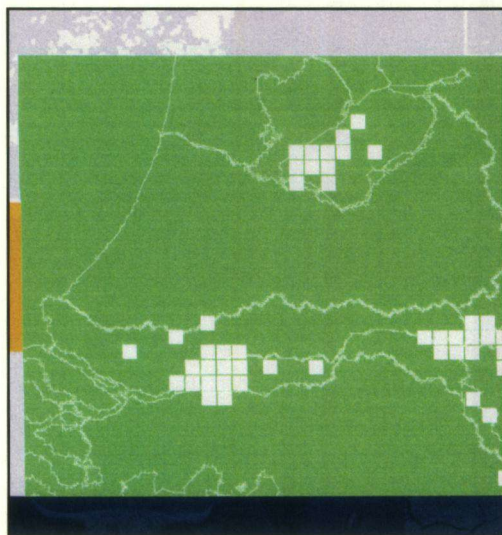

Overzicht van de Nederlandse beverpopulaties

In de afgelopen vier jaar hebben zich behoorlijke veranderingen voorgedaan in de aantallen bevers *Castor fiber* en in de locaties waar ze in Nederland voorkomen. Daar zijn af en toe deelstudies en rapporten over verschenen, en nu is er dit rapport, dat een totaalbeeld geeft van de periode 2000-2004. Het vat de veelheid aan informatie samen, voegt daar prettige kaartjes aan toe en geeft inzicht in het verloop van de verschillende populaties vóór en vanaf 2000. Besproken worden de ontwikkelingen in

elk van de vijf vestigingsgebieden, evenals een aantal bijplaatsingen in Nederland en vlak over de grens met Duitsland. In de laatste paar hoofdstukken wordt bovendien aanvullende informatie aangereikt over voortplanting, sterfte en dispersie, en over de wisselwerking van bevers met hun omgeving. Nieuw is met name de analyse van de wijze waarop dispersie uit bestaande populaties naar nieuwe vestigingsplekken plaatsvindt: dat blijkt pas voor te komen nu de kernpopulaties voldoende gegroeid zijn. Vermeldenswaardig is, dat de auteur duidelijk aangeeft dat alle benodigde vergunningen verkregen waren: zowel voor het onderzoek van Alterra, als voor de bijplaatsingen die met medewerking van Alterra hebben plaatsgevonden. Kortom, de auteur

heeft goed werk afgeleverd, dat op termijn wellicht een bouwsteen kan vormen voor een herziene atlas van de Nederlandse zoogdieren.

Maar helaas is de *redactie* van het rapport behoorlijk tekort geschoten. Er staan veel slordigheden in: ontbrekende of incomplete verwijzingen (zoals naar gebieden), spelfouten en optelsommen in tabellen die niet kloppen, en er komen regelmatig begrippen uit de lucht vallen zonder toelichting (bijvoorbeeld de geometrische groeisnelheid). Ook is de informatie voor de wat minder deskundige lezer af en toe te impliciet geformuleerd. Hoewel die er uiteindelijk wel uitkomt, wekt het tijdens het lezen irritatie op. Jammer is eveneens, dat sommige terloopse opmerkingen niet verder onderbouwd worden, zoals de mededeling dat kolonisatie buiten het rivierengebied alleen door middel van verdere herintroducties zal kunnen plaatsvinden. Ook de vormgeving had een stuk lezersvriendelijker gekund. Zo staan kaarten en tabellen stelselmatig op de achterkant van de pagina met de bijbehorende tekst. De bijschriften van de figuren en tabellen (met name van tabel 1) zijn zeer onduidelijk en in sommige tabellen staat informatie die voor de lezer niet relevant is.

Door dit soort bijverschijnselen wordt dit zo bruikbare en volledige rapport veel minder goed leesbaar dan het verdient.

Als uitsmijter concludeert de auteur dat er wat betreft de bescherming van de bever in de praktijk nog het nodige te verbeteren valt. Terecht noemt hij het een schande, dat er bij een soort waar zo veel inspanningen voor verricht zijn om hem terug te halen naar Nederland en die zelfs via de Europese Habitatrichtlijn beschermd is, nog slachtoffers vallen tijdens de bestrijding van muskus- en beverratten. Hetzelfde geldt voor de door de auteur geconstateerde verstoring van leefgebieden door waterbeheerders tijdens onderhoudswerkzaamheden en bij aanleg van infrastructuur waarvoor het zetten van damwanden nodig was. In sommige gevallen zijn de bevers zelfs geheel weggetrokken uit het gebied, met alle bijkomende risico's van dien (zoals verongelukken in het verkeer). De vraag is natuurlijk, wie dit bij de juiste mensen aan wil kaarten. Juist nu zijn allerlei organisaties bezig om in het kader van de Flora- en faunawet gedragscodes voor hun reguliere

beheer op te stellen, met als doel om schade aan beschermde soorten te voorkomen. Dit is een té mooie samenloop van omstandigheden om te laten schieten. Wie neemt het voor de bever op?!

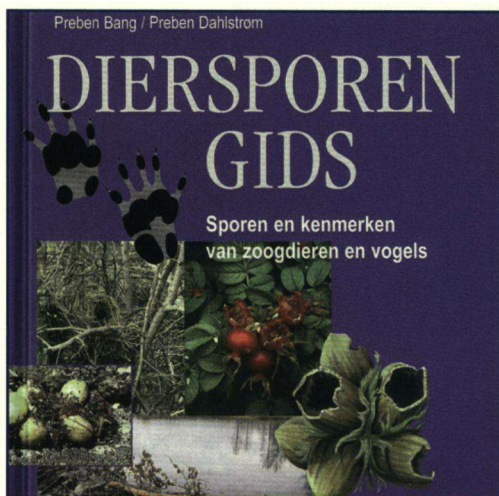
Meta Rijks

- F.J.J. Niewold, 2004. Ontwikkeling van de beverpopulaties in Nederland van 2000-2004. Alterra-rapport 982. Alterra, Wageningen. 62 pp.

Diersporengids

De derde druk van de bekende diersporengids van Bang & Dahlstrøm is onlangs verschenen. In de langzamerhand gebruikelijke volgorde worden loopsporen, vraatsporen, allerlei uitwerpselen (keutels, urine, braakballen), legers, nesten, hollen en andere stille getuigen van kenmerkend gedrag behandeld. De herzieningen in de derde druk betreffen slechts incidenteel de oorspronkelijke tekst in de vertaling van Anne van Wijngaarden. Dat is ook niet zo verwonderlijk want diersporen veranderen niet in dertig jaar en de beschrijving was en is prima. De foto's zijn echter deels door andere vervangen en de vormgeving is gemoderniseerd. Helaas is het hoofdstuk over verzamelen en conserveren daarbij verdwenen (overigens staat het nog wel op de achterflap en in het persbericht!).

Het boekje ziet er goed verzorgd uit: mooie foto's en frisse kleuren. Jammer voor ons is wel dat het geheel sterk georiënteerd is op Scandinavië. De afbeeldingen van de loopsporen zijn voor een

belangrijk deel foto's in de sneeuw en daardoor in onze contreien minder bruikbaar. Ook de soortenselectie past niet zo geweldig bij onze breedtegraad: er zijn bijvoorbeeld vier plaatjes van keutels van hoenderachtigen, waarvan er drie (auerhoen, hazelhoen en alpensneeuwhoen) niet hier voorkomen en de kans om keutels van het korhoen te vinden is ook niet erg groot. Om aan het laatste punt tegemoet te komen stonden er in de eerste druk nog stipjes bij de soorten die in Nederland en België voorkwamen, maar die zijn gesneuveld bij de herziening.

Vergeleken met de andere diersporengidsen op de Nederlandse markt komt deze gids duidelijk op de tweede plaats, na de KNNV-uitgave *Veldgids Diersporen* van Annemarie van Diepenbeek, die uitgebreider is en meer toegesneden op onze streken.

Marius den Boer

• Preben Bang & Preben Dahlstrøm, 2004.

Diersporengids. Sporen en kenmerken van zoogdieren en vogels. Derde herziene druk Tirion ISBN 90.5210.568.5 Prijs €39,98

Dood doet leven

De natuur van dode dieren

Natuurlijke processen worden in het moderne natuurbeheer steeds belangrijker. Bosontwikkeling

wordt natuurlijker, dood hout blijft in het bos liggen. Grote herbivoren beïnvloeden de vegetatie op min of meer natuurlijke wijze. Maar ook die grote herbivoren gaan een keer dood. Twee onderwerpen zijn dan aan de orde: hoe gaan de dieren dood en wat gebeurt er met de kadavers. Het boekje *Dood doet leven* is een bundeling essays over de aspecten van het laten liggen van kadavers in natuurgebieden. Uitgebreid wordt beschreven hoe de natuur met een dood dier omgaat; van de ontdekking ervan door de eerste vleesvliegen tot het overblijven van de kale schedel. Er is een algemeen overzicht door Harm Piek met een beschrijving van een onderzoek naar dode dieren vanaf 1997 op de Veluwezoom, van de wettelijke aspecten, de confrontatie met het publiek en de plaats in het natuurbeleid. Al die aspecten worden daarna door afzonderlijke auteurs uitgewerkt. Bijzonder interessant is een hoofdstuk van Bas Visser over de in de Flora- en faunawet genoemde zorgplicht. Uit verschillende beginselen van het dierenrecht volgt, dat ook micro- en afbraakorganismen behorende bij dode dieren onder de zorgplicht vallen. Als uitgangspunten neemt hij daarbij de in de Flora- en faunawet genoemde beginselen van biodiversiteit, autonomie en onvervangbaarheid en de duurzame instandhouding van natuurgebieden. En daaruit volgt weer dat je dode dieren helemaal niet zou mogen verwijderen. Uiteraard met afweging van de belangen van andere dieren en de mens. Andere auteurs gaan dieper in op de processen van afbraak, de psychologische mechanismen achter de gevoelens van weersin bij de confrontatie met kadavers in natuurgebieden en de gezondheidsrisico's voor het vee.

Het boekje ontpopt zich als een pleidooi voor het laten liggen van kadavers. Het laat zien hoe daarmee kansen worden gecreëerd voor een groot aantal andere organismen, van aasvliegen en aaskevers tot zeearenden en zwijnen.

Op diverse plaatsen gaan auteurs een stap verder en gaan ze niet alleen in op het laten liggen van dode dieren, maar komt ook het proces van sterven aan de orde. Hierbij speelt de afweging tussen de zorgplicht van individuen en de belangen van het systeem een rol. Moet of mag je ingrijpen in natuurlijke processen als het dood gaan van een dier? De discussie gaat dan tussen de dierethische

en de ecologisch-ethische stroming. De bijdrage van Ton Bade gaat alleen dáárover. Daardoor en vooral door zijn ongenueerde stellingname past het slecht bij de rest van de inhoud.

Dood doet leven is een levendige bijdrage aan de discussie en een aanrader voor wie interesse heeft in de complexe ecologische processen bij de afbraak van kadavers, maar ook voor wie zich een mening wil vormen over de menselijke processen daaromheen. Het is rijk geïllustreerd. Een minpuntje vormen de tientallen spel- en taalfouten. De aaskever *Silpha* wordt bijvoorbeeld binnen een paar bladzijden *Sipha* genoemd, behorende tot de *Silpidae*. Erger is het, als in een tekst over juridische aspecten "een ziektegevaar" staat, waar "geen ziektegevaar" bedoeld wordt. Zo slordig zijn we het (gelukkig) niet gewend.

Marius den Boer

- Ruud Lardinois (red). Dood doet leven. De natuur van dode dieren. 2005. 128 pp. KNNV Uitgeverij. ISBN 90 5011 211 0. Prijs €19,95